

Андрущенко Я. М.

магістр ФММ

ORCID: 0009-0004-2617-089X;

Кваско А. В.

канд. екон. наук, доц.

доцент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-7726-4501

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬНОГО БІЗНЕСУ: ТРЕНДИ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Сьогодення ознаменоване розквітом цифрових технологій, що значно спрощують й, відповідно, покращують різні аспекти життєдіяльності як людей, так і бізнесу. Поточний стан розвитку економіки характеризується наявністю цифрової трансформації (ЦТ), яка стала невід'ємною вимогою для виживання та конкурентоспроможності підприємств малого і середнього бізнесу (МСБ). Сучасний ринок має такі вагомні риси, як висока конкуренція, стрімка й інколи несподівана зміна споживчих вподобань та нерідко нестабільне зовнішнє середовище, з врахуванням чого, цифрові технології стають одним з основних інструментів підтримки та розвитку бізнесу. На відміну від підприємств великого бізнесу, які мають більш складні бюрократичні процеси та структуру управління, МСБ являється більш гнучким у прийнятті рішень, швидше реагує на ринкові зміни та оперативно впроваджує інновації.

В Україні цифрова трансформація бізнесу була значно прискорена умовами війни. За даними OECD, станом на 2023 рік, малі та середні підприємства (МСП) складають 99,9 % усіх компаній України, забезпечують 81,6 % зайнятості в бізнес-секторі та генерують 70,2 % доданої вартості в економіці країни. Незважаючи на значний потенціал, більшість українських МСП концентрується у секторах із низькою доданою вартістю, зокрема у сфері оптової та роздрібною торгівлі (близько 40 % підприємств) [1].

Одним із ключових елементів цифрової трансформації стала урядова платформа «Дія», яка дозволила оцифрувати важливі документи, автоматизувати державні послуги, а також спростила реєстрацію внутрішньо переміщених осіб. На сьогодні понад 300 компаній є частиною правового режиму «Дія.City», який надає сприятливі умови для залучення інвестицій та розвитку ІТ-галузі [2].

За даними Державної служби статистики України, рівень доступу українських підприємств до Інтернету є високим – понад 85% для всіх категорій компаній – малих, середніх та великих. Тим не менш, різниця проявляється у застосуванні конкретних цифрових технологій залежно від розміру підприємства (рисунок 1).

Статистика відображає, що великі підприємства значно випереджають малі та середні за рівнем використання складних технологій, таких як ERP та CRM системи, хмарні обчислення (Cloud Computing) та IoT (Інтернет Речей). До прикладу, ERP-системами користуються більш ніж 40 % великих підприємств, в той час як серед малих цей показник не досягає навіть 10%, що пояснюється як фінансовими можливостями, так і наявністю відповідних спеціалістів.

Простішими для інтеграції та менш затратними є такі технології, як соціальні медіа чи власний вебсайт, в межах яких різниця між великими та МСБ менша, проте все одно помітна: близько 80% великих підприємств мають власний вебсайт, в свою чергу, серед малих підприємств цей показник складає близько 30 %. Окремо варто зазначити, що такі складні технології, як 3D-друк чи використання промислових роботів, поки що малопоширені у всіх категоріях бізнесу України [3].

Наведені статистичні дані свідчать про значний потенціал і в той же час про суттєві прогалини у цифровій трансформації українського малого та середнього бізнесу порівняно з великими підприємствами, що зумовлює необхідність створення спеціалізованих програм підтримки, консультацій та освітніх заходів, спрямованих саме на МСБ, аби максимально ефективно використати потенціал цифрових технологій для розвитку економіки України.

Рисунок 1 – Використання цифрових технологій на підприємствах України
Джерело: побудовано авторами на основі [3]

Цифрова трансформація надає нові можливості для малих та середніх підприємств, а саме допомагає оптимізувати бізнес-процеси та скоротити витрати часу й ресурсів завдяки автоматизації. Окрім цього, вона покращує якість управлінських рішень завдяки аналітиці даних та підвищує рівень клієнтоорієнтованості за рахунок більш персоналізованого підходу. Також, використання онлайн-каналів продажів та цифрового маркетингу надає можливість розширити ринки збуту, підвищити адаптивність підприємств до стрімких змін у зовнішньому середовищі. Вочевидь, існують і певні недоліки, а саме: високі початкові витрати на придбання технологій та їх інтеграцію, недостатній рівень цифрових навичок серед персоналу, ризики, пов'язані з кібербезпекою та можливими витоками даних, а також опір змінам з боку співробітників, переважно тих, хто звик до традиційних методів роботи [4].

Отже, цифрова трансформація малого та середнього бізнесу наразі є не просто перевагою, а життєво необхідною умовою для його виживання та зростання в умовах глобальної конкуренції, економічної нестабільності й постійних технологічних змін. Підприємства МСБ, що здатні оперативно реагувати на зміни й активно впроваджують цифрові рішення, мають реальну конкурентну перевагу. Незважаючи на важкі умови війни, Україна активно рухається шляхом цифрової трансформації, демонструючи позитивні тенденції розвитку МСП та всього бізнес-середовища завдяки ефективному використанню цифрових технологій. Окремо варто зазначити, що важливим фактором успіху цифрової трансформації є державна підтримка, яка має реалізовуватися не тільки у формі фінансової допомоги, але й через освітні програми для підприємців. У найближчі роки комплексна стратегія цифровізації, підтримка цифрової грамотності персоналу і ефективне управління цифровими технологіями стануть визначальними чинниками розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. OECD (2024), Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine, OECD Publishing, Paris, URL: <https://doi.org/10.1787/4b13b0bb-en> <https://www.gartner.com/en/documents/3887767> (the date of application: 22.03.2025).
2. Bandura R., Staguhrn J. (2023), Digital Will Drive Ukraine's Modernization, URL: <https://www.csis.org/analysis/digital-will-drive-ukraines-modernization> (the date of application: 22.03.2025).
3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах | Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/vykorystannya-informatsiyno-komunikatsiynykh-tekhnologiy-na-pidpryyemstvakh> (дата звернення: 22.03.2025).
4. Цифрова трансформація в Україні: Тенденції та виклики. *Бізнес Брокер Денис Демчина*. URL: <https://business-broker.com.ua/blog/tsyfrova-transformatsiia-v-biznesi-kliuchovi-aspekty-ta-perevahy/> (дата звернення: 22.03.2025).